

MAGYAR MERKUR

1789-dik évfolyam.

Róm. Csász. és Apost. Kir. Fels. különös engedelmevel.

Szerdán Pünkösd-havának- 27 dik Napján.

Elegyes hírek.

Lembergből Máj. 12én. Az Ápril. 19én tartott ütközetben, a' hol a' vitéz hartzolók között egy Bárkó Regementjefele köz Húszár különös vitézséggel forgatta magát (a' mint az előbbeni levélben meg-iratott) a' Lövenér könnyű lovasok kádetja, Bretfnáider is jelesen viselte magát. A' szabad katonák között, a' kik a' Törökbe belé-kötöttek, ő is ki-lépett, egy Török Zászlónak neki ugratott, és éppen midőn a' Töröktől, a' kire pistolyát el-sütötte vala, elakarná ragadni, hirtelen 6 lovas Törököktől dárakkal körül-vetetett. Ezekkel mind addig hartzolt, míglen kardjával utat nyitá magának és szerentséfen eregéhez vízfőz-tére. Ezen tselekedetéért leg-ottan eladnagya tétetett.

Zágrábról Máj. 19én. E' m. folyó hónapnak 4-én mentek ezen által a' Budáról jövő egy kompánia gyalogok és 7én a' 200 Húszárok Vukásovits szabad feregének számára. Ugyan az nap 2 Divizio Gréven Húszárok Zágrábon kereftül Petrinia felé útaztak. Éppen akkor, midőn a' Gréfen Húszárok bé - lépnének, mentek-el innen Szegedre 3 szekereken az itten rabságban tartatott Törökök. Ezek között vólt is az Aga Noviból. Midőn meg-látta vólna a' Húszárokat, egészen el - halaványodott; mert ezeket tellyeséggel nem szenvedhetik a' Törökök. — 8án Eszterházinak egyik batalljona ezen által a' nagy táborhoz vette út-ját. Laudon Vezér Máj. 8án Uj-Gradiskára és 12én Károlyvárra érkezett, és a' mint mondják az egész vég-vidéket meg-fogja járni. Az első Báni Regiment-től való derék vezetőknek, a' ki a' Szirovátzi tsártákban Ápril. 24én 1 káplárral és 30 köz - emberekkel olly bátran védelmezte magát 7000 Törökök ellen, Glufatz a' neve, és minden embereivel együtt derék jutalmat fog-nyerni.

Pozsonból Máj. 23án. Még eddig nem vólt állandó lakások az 546 Török foglyoknak, a' kik a' múlt esztendőnek végén Györré vitettettek, és mind ez ideig ottan mulattak. Ebből a' várból is ki-kellett takarodniok, és a' most forgó hónapnak 16án Lászy Regimentbéli 120 legényeknek késérése alatt Pozsonon kereftül Leopold várára vitettettek, melly várat Leopold Császár 1663dik esztendőben nagyon meg-erősítette, és maig is ebben a' jó állapotban meg-tartatik. Ezen várat, melly a' Vág vizének mentében fekszik, mind addig fogják meg-ülni, mig a' raboknak ki-váltások eránt valami meg-fog határoztatni. A' Novibéli Beg, 41 Török tisztekkel együtt bekókban ment. A' többi szabadon járo rabok között 220an Novibeliek-

150 Jantsárok és 134 Dubitzaiak valának. Mi fog reájok ezután következni az tovább idővel tudunk-ra lészén. Hogy a' R. Császári rabokkal ki-tselértés-senek, ahoz vajmi tsekély reménység vagyon; mert a' Törökök a' fogságba esett magok nyájok féléivel semmit nem gondolnak és annyiba mint el-veszteket tartják, és a' ki-váltatásoknak vagy tserelésnek hírét sem akarják hallani; ellenben ha rabjainkat a' Török fogságbul meg-akarjuk menteni, a' már egyszer szabot árrat le-kell tennünk. Egy Spáhiért vagy Magyar Lovasért a' szabott árr 50 és 100 forintig való, ha Tiszt mindenik fellyebb való grádusért 20 forinttal többet. Egy Jantsárért vagy Magyar Gyalog katonáért 25 — for. a' tiszteknél minden felsőbb tisztségért 10 forintal többet. Egy *tsorapárért* vagy harisnyásért (igy nevezik a' német gyalogokat), mint hogy mostan nem nagy betsületben tartják a' Németeket, valamivel kevesebbet kívánnak érettek.

Gradiskáról Máj. 15én. Valamelly hadi történet még nem adta magát elő itten, és azért nintsen mit írni róla. A' Fő Vezér Laudon Baró e m. f. hónapnak 8án Uj-Gradiskára érkezett, el-jövetelével mind-a' feregeknél mind pedig a' lakosoknál ki-mondhatatlan nagy örömet okozott. Leg-ottan parantsolator adott a' minát asóknak és sántz-ásóknak O Gradiskában, hogy a' száraz határ-szélek felé utazzanak, kik-is 10én meg-indultak. 9én éjtszakán ismét gabonával terhelt hajó akart a' Száván Berbir előtt el-menni, de a' Törökök hamar észre vevék, és valamint apró fegyverekből, úgy 4 fontos ágyúkból lövöldöztek reája. A' hajó vízfza-vonta magát az alsó városba, és az ellenségek a' várból egy ágyút vittek a' Száva part-ra, a' hajónak által ellenébe, de 37 lövések között csak egyszer érték a' hajónak fedelét; és annakután-

A Magyar Merkúrnak 41dik levelehez való

T Ó L D A L É K.

Hír - adás. Az alól-jegyzett egy Bétsi Machinis-
tával (Alkotóval), a' ki ifjuságától fogva külömb-
féle *hydraulica machináknak* (vízi alkotmányokak)
készítésében, kiváltképpen pedig jól rendelt és tar-
tós fetskendőknek vagy vízi puskáknak szerzésében
foglalatoskodott, és alkalmas voltának Óstriában
fok bizonyosságát adta, társaságba állott, hogy a' Te-
kértetes Közönségnek Magyar országban alkalmatossá-
got szerezhessen, könnyebben mint ez előtt akármelly
vidéken jó és tartós fetskendőket szerezni:

Tudtokra adja tehát minden Érd. Környékbé-
li és Helységbeli Elöljáróknak, a' fő Nemesség-
nek, gazdaság - béli Tisztviselőknek és egyéb kedvel-
lőknek, hogy ő nála Pesten Jó'sef városában a' 74-
dik szám alatt fetskendők és egyéb tüzet-óltó eszkö-
zök e' következendő lajstrom szerint találatnak és te-
kértetbe vetettethetnek.

1. Egy 2 akós hordozható lakirozott viz-ládá-
val réz - béllés nélkül való, és az ahoz
tartozandó bőr-tsövével vagy kígyóvl.	40 for.
2. Egy ugyan a' féle, mellyben a' viz-szekrény
rézzel vagyon béllelve.	50
3. Ugyan az, de a' bőr tsöve helyett sárga
rezes forgatható tsévvvel.	70
Egy 3 akos abból a' nemből mint nro. 1.	50
Egy szintén akkora és olyan rendbeli mint
nro. 2.	65
Ugyan az, mint nro. 3.	80
Egy 4 akós, mint nro. 1.	70
Szint akkora mint nro. 2.	90
Egy hasonló, mint nro. 3.	105
Egy 4 akós, szekéren jaro, elől kerék-állás-
sal 2 szekernyével, dupla nyomó vedrek-
kel, rézzel béllelve, és egy tsupa rézből
való tsigás tsévvvel	200
Egy hasonlo 6 akóra való.	300
detto - 8 -	400

10	-	-	-	-	500
12	-	-	-	-	600
16	-	-	-	-	780
20	-	-	-	-	900

A' kedvellőknek kívánságokra ezen fetskendőknek rézbe-metszett képeik ingyen fognak küldettetni. Ezeknek a' fetskendőknek belső alkotásaik és fő tulajdonságaik felől még ezeket kell fel-jegyezni:

I. Ezen fetskendőknek mindegyikéből a' viz-székényben foglaltatott viznek mennyisége 2 minuták alatt ki-fetskendeztetik.

II. A' kisebbek neműek a' vizet 8 — 10, a' nagyobbak pedig 15 — 16 ölnyi mészszeségre és magasságra hánnyák.

III. Mindenik akár egy akár két nyomó vedres fetskendőből nem taszítva, hanem folyvaft hánnyattatik a' viz.

IV. Ezeknek az alkotmányoknak mind nehézségek, mind pedig a' nyomó vedreknek ingatások ugyan igazítva, hogy fél annyi erő és személyek kívántatnak-meg annak igazgatására, mint hasonló nagyságu más fetskendőknél.

V. Mindazáltal mindegyik fetskendőnek alkotmánya és a' belső részeik olly tartósak és változhatatlanok, hogy csak a' külső részei romolhatnak-meg, mellyeket pedig akár melly helységbéli bognár vagy kovács könnyen helyre állithat. Mert egy fetskendő sem adattatik el, míg előre a' jósnak és tartóságnak minden próbáit el-nem állotta.

VI. Azért tehát mind a' készítő mind pedig az alól-irt ajánlják magokat, hogy minden nagyobb vagy kisebb, rézzel bélelt fetskendőnek jófágáért és tartos voltaért 6 esztendőkre kezesek lesznek.

VII. Az apróbb fetskendőkből mindenkor többek találkoznak. A' nagyobbak közül pedig mindég csak egyet lehet próbára meg-tekénteni. A' ki meg szerzi és rendeli, annak a' közép szerűek 6, a' nagyobbak pedig 8 hetek alatt küldettetnek-meg. A' többi tüzet-ölto eszközök közül találtnak nála, viz vedrek a' leg-jobb talpnak-való bőrből, darabja 36 garafokon, bőr-tsatornák az ahoz tartozandó piksissekkel a' nagyobb nemu fetskendőkhöz az ölit 8 forinton, a' kisebbekhez 6 for.

Találtatik is nála az a' Machina, mellyel Hollandiában közönségesen gyakran élnek, 8 — 10 ölnyi mélységből vizet meríteni és tetszés szerént 30 — 40 ölnyre távol könnyű fáradsággal folytatni. A' rézbe metszett képnek 3dik figurája mutatja ezen alkotmányt. Főképpen akkor szokás véle élni, midőn a' vízzel meg-telt pintzékéből vagy egyéb mélyben fekvő épületekből kevés munkával rövid időben ki-akarjuk meríteni a' vizet. Két személyek egy óra alatt többet végeznek vele, mint 4 emberek egész napon merithetnek. Az árrok külömbféle 250 forintoktól 300 forintig, a' rajta lévő réz tsövének és ponyvából készített tsatornának hofzfszasága szerént. A' T. Pésti Közönségnek szükségére mindenkor készen tart ilyen *machinát*, mellyet a' pintzéknek ki-merítésére ha kívántatik kinek kinek bérbe ad, és mellyet minden a' ki azzal élt jóvá hagyta.

Minthogy az alól-irtnak rendelései által, melyeket ez által esméretettség téfzen, a' nem régen hírrül adatott tűznél szabott rendeknek követése jobban elő mozdittatik; reményli hogy kiváltképen azok a vidékek és helységek, a hol illetén alkotók nem találatnak, számofon fogják ötöle meg-szerezni ezeket a *machinákat*, és részéről fogadja kész szolgálatját. Pesten Máj. 24én 1789.

LIEDEMANN D. J. M.

na Elin Májór Úr a' lövöldözésnek véget vetett, mivel 2 ágyúkat a' kontumácz - házból oda vitetett, mellyre azután a' Törökök ágyújokkal erősségekbe visszfa-térének. — Ioén egynehány Törökök által-kiáltottak, hogy 2 irások volna, mellyek a' komendérozo Generálnak szöllanának, tehát hogy ne bántassanak. Annakutánna Elin Májór Ur némelley tisztekkel együtt az alsó városba ment, és adatott jelre 2 Törökök ladikon által-jövének, a' 2 levelet által-adák, egyike Török, a' másika Görög nyelven, és azonnal szájjal jelenték, hogy Kapitányjok a' komendérozót kéreti, hogy, mikor a' Szávára vizért mennének, ne lövöldöztesse őket, ugyan a' szerént fognák ők is viselni magokat; egyszersmind hírül adák, hogy a' következendő napon egynehány öröm-lövéseket fognának tartani. Meg kérdettetvén az okáért, ezt adák feleletül: a' nélkül-is tudtotokra vagyon, és ezzel visszfa-tértek az erősségbe, a' hol, a' mint vélik, az új Császárnak Szelim Ginadárinak a' trónusba lett ülését inneplették. — 7én Bródtul nem meszsze két nagy faluknak lakosai fok marhákkal által-bujdostak hozzánk, mivel veszedelemben voltak ugyan arra a' forrra jutni, mellyet több faluk a' báni vég-vidéken folyosan tapasztalták. — Szirovátznak fel-prédálása után visszfa-térvén a' Törökök 3 emigránsaikat, a' kiket földünkön találtak, és kémeknek tartottak, karóra vonták. Egy ki-költözködött Bosznyák afszzonyt keményen vallatták, hány Vezéreink vagynak azon a' tájékon, mennyi számmal birnak feregeink, és vallyon Laudon itt vagyon-é, vagy el-fog é hamar érkezni? Annakutánna két darab zöld posztót vartak ruhájára's azzal szabadon el-botsátották. A' zöld színt a' Törökök szentségnek tartják, mivel Mahometnek ked-

kedves színe volt, és azért halállal büntettetnék az a' keresztyén, a' ki azt hordozni bátorkodna.

Bétsből Máj. 23-án. A' Felséges Császár kívánt egészségben Laxenburghban mulat. Tegnap a' Királyi Felsőségek ő Felségének látogatására mentek. — A' Bétsben téli-szállásokon volt seregeknek nagyobb része parantsolatot vett a' táborba Magyar országba lemenni.

Kóburg Hertzegnek hadi serege e' most folyó hónapnak 4-én meg-indult Románból, és 5-én Faraonyig elébb - mozdult; innét az út tovább Adfud felé fog folytatni. Az elől járó sereg a' F. Vezér-Hadnagy Splényi Báronak, és Karaitzay Obersternek vezérlése alatt egyenesen Foksánnak megyen. Ezen sereg 5 batalljon gyalogokból, 6 Divizio Húszárokból, 35 ágyúkból és minden Arnotokból áll. A' Hertzegnek többi serege a' Székelyekkel együtt 5 batalljon gyalogokat, és a' mikor a' Császár Húszároknak ötödik diviziojok elérkezend, 9 divizio vagy 18 svadron lovasokat foglal magában.

Török ország. Az Ápril. 7-én meg-halálozott Török Császárnak uralkodó székébe ült Szultán 11-dik Szelim, uralkodásának elején hirré tétette, hogy előljároljának *Systemáját* akarja követni az országlásban, minden hatalmafságokkal úgy élni mint eddig, és minden erővel folytatni a' hadat a' két Császári udvarokkal. Ámbár minden Tiszt-víselőket meg-hagyta tisztségeiben, mindazáltal, hogy némelly változások történjenek, abban senki sem kételkedik, a' ki az udvarokon fenn forgó dolgoknak állapotját tudja. Már is azt hirtelik, hogy a' Kostántzinápolyból vitorlának erecsztett hajós seregnek osztályját nem a' Kapitány-Bafa, hanem a' Nagy Vezérnek testvérje fogja vezérelni. Amaz a' kinek meg-hagyattatott volt, hogy

Kri-

Krimia felé vitorlázzon és azt el-foglalja, e' végre 80 ezer embereket kívánt vala és mind eddig fáradhatatlanul fiettette a' hajóknak fel-fegyverkeztetését, hogy az Oroszok ellen derék hajósereget állithasson ki; azomban pedig a' Nagy Vezér, a' ki Rusztyukon a' Duna mellett töltötte a' telet, seregeket eleséget és egyéb szükséges dolgokat gyűjtött, hogy, a' miként reája bizva volt, a' Magyar határ-széleken álló seregeket és őrizeteket erősítse és nagy számu erővel Moldvába bé-ülsön, Bendert meg-mentse, és Oszakovot viszsa vegye. Az Ásiai seregek ideje korán nagy számmal Konstantinápolyba érkeztek; de ezeknek a' vendégeknek illy nagy fokasága, a' seregnek szükség-geik, olly nagy drágaságot okoztak az eleség' dolgában, mellynek példáját még nem látták, és egy idő-től fogva nem tsak a' köz nép kedvetlen, a' melly között nagy nehezen tsendesíttethetett-le a' zenebona, hanem az uj seregek kiváltképpen a' hajós legények feletté-bis szöktek és haza viszsa-tértek. Ezen rendkívül való drágaság abból származott, mivel a' szükségek meg-szaporodtak és minden felől nehéz a' hordatás. Krimiából semmi nem hozzattatik többé, Egyiptomból igen kevés, Móldvából éppen nem, és Oláh országnak és a' többi vég-vidékeknek elég vendégeik vagynak, a' kik még azt a' kevés termést is meg-emésztik. Másutt pedig szük aratás volt. A' fekete tengeren az Orosz hajók semmit nem botsátanak el. Ámbár tehát a' hajós sereg még nintsen kívánt állapotban, mindazáltal egyik osztályjának el-kellett távoznia Konstantinápolytul, hogy a' fő városban kevesebben légyenek az emésztők. A' mint hallatik Várnának ment. Ezen szoros ki-kötő hely és az Akiermani rév-part, mellyet az Orosz hajók minden felől körül vettek, a' fényes Portának két ki-kötő helyei mgé a' Fekete tengeren.

Erdély országa. Az ellenségek a' kik Rimnikről piteft és Árgis felé vonták magokat öfzve, mind ez ideig békével maradnak: azomban pedig közönséges a' vélekedés, hogy kevés idő múlva más tsoport a' Bozzai Pafzízusra fog ütni. Ezen múlo hónapnak 10-én ennek a' Pafzfzusnak tájékán jókora számmal jelent-meg az ellenség, a' ki a' következendő napon fok gyalogokkal és lovasokkal közel 800ig szaporodott-meg. A' Fő-Hadnagy Nemes Ur olly rendelkezést tett, hogy készen fogadhatta volna az ellenséget: de most ez egyszer nem tartották tanátsofnak ütközet-re menni, és még az nap vízfíza-tértek. Még bizonytalan, vallyon azért jöttek é, hogy a' mienkre üfssenek, vagy pedig nagyobb feregnek előljároi voltak é? azonközben minden rendelkezések meg-vagynak téve, hogy több népnek szándékai is femmivé váljanak.

Spanyol országnak minden ki-kötő helyeiben tel-lyes igyekezettel fiettetik a' hajós feregnek fel-fegy-verkeztetését, és egymás után két hajós feregek bortsáttatnak vitorlának. Az egyiknek vezére bé-petsé-telve vette parantsolatját, mellyet tsak 7 mértföldnyire távól a' ki-kötő helytől szabad nekie fel-bontani. A' másik hajós fereg a' Kádifzi ki-kötő helyen készítetik-el, melly vigyázó feregként fog-járdogálni, és 6 fereges hajókbul és ahoz képest elégséges könnyű hajókbul állani. — A' fő kormányzó széktől meg-engedtetett hiteles lajstrom fzerént, a' szárazon vitéz-kedő Spanyol fereg 80 ezer gyalogokbul, 19 ezer lovasokbul, 10 ezer test-örzőkbül, 33 batalljon katonaságbul, 62 kompánia meg-erőtlenedett öregekbül áll. A' tengeri erő 9 fereg hajókat mellyek 80 ágyúkat hordoznak, 70 agyús 42 hajókat, 68 agyus 7 hajókat és 64 agyus 2 hajókat, öfzveséggel 60 fereges ha-

hajókat, továbbá 46 könnyű hajókat számlál, azokat hozzá nem számlálván, mellyek munkában vagynak.

Dánia. A' Dánia hajos sereget folyvást fegyverkeztetik - fel. Tizenegy sereges és 3 könnyű hajók készen állanak, és az Oroszokéval egyesülve 21 sereges hajókat, 6 könnyű hajókat téfszen; ezek között 3 vagyon, mellynek mindegyike 100 ágyúkat hordoz. Az Oroszok hajóikra szállottak immár. — Orosz országból jött kurir a' felséges Császár Aszfzonynak izenetét hozta magával, hogy a' Dániai segítséget az ideai táborba-szállásban csak a' tengeren kívánja-meg.

Brüszszelből az Ostriai Német Alföldről, Máj. 10én. Valamelly kö-faragónak felesége, a' ki férjével 22 hónapoktul fogva házasságban él, és már egyszer egy idétlen gyermekét el-vesztette, ezen hónap 6án 4 leány- gyermeket szült. Az első természet szerént jött a' világra; a' többi hármakkal mesterségesen bántak. Az utolsó magzat, ámbár szép formájú, már halva volt. A' többiek élnek még, és egyik a' másikhoz olly igen hasonló, hogy lehetetlen őket ábrázatjok szerént egymástól meg-külömböztetni.

Britanniának Királynéja nem régenten a' Pruszsus Királynak irt: „ Hogy az orvosok azt tanáslották férjenek, hogy egészségének helyre-hozása kedvéért változtatná - meg egy ideig a' levegőt; ő Felsége tehát el-tökéllette magában Német országba utazni; maga a' Királyné oda el-fogná késérni és 2, 3 hónapokat a' Hanoverai fejedelemségben tölteni. Ezen utazás annál kedvesebb fogna lenni, minthogy szülött földjét meg fogná látni, és a' Pruszsus Királyt, az ő királyi nemzetségével együtt közelebbről meg-esmérni „ Ezen barátságos ajánlásra a' Pruszsus Király Berlinbe kérte a' Britanniai Felségeket, a' hová több fő méltóságú személyekkel várattatnak.